

PRZYODZIAĆ (50) *vb pf*

o jasne; w *inf* -ã- (5), -a- (1) *ZbylPrzyg*; w *praet* i *con* -ã- (22), -a- [-ała, -ali] (3) *GliczKsiąż, PudłFr*; -ã- : -a- *MurzNT* (1:1); w *fut* i *praet* e jasne, w 2 *pl imp* *pochylone*.

inf przyodziać (7). ◇ *fut* 1 *sg* przyodzieję (1). ◇ 3 *sg* przyodzieje (4). ◇ 3 *pl* przyodzieją (2). ◇ *praet* 1 *sg m* przyodziałem (1). ◇ 2 *sg m* przyodziałeś (1). ◇ 3 *sg m* przyodział (9). *f* przyodziała (2). ◇ 1 *pl m pers* przyodzialiśmy, -śmy przyodziali (3). ◇ 2 *pl m pers* przyodzialiście, -ście przyodziali (6), -ście przyodzieli (1); -ście przyodzieli : -ście przyodzieli *MurzNT* (1:1). ◇ 3 *pl m pers* przyodzieli (1). ◇ *imp* 2 *sg* przyodziej (5). ◇ 3 *sg* niech przyodzieje (1). ◇ 2 *pl* przyodziejcie (1). ◇ *con* 2 *sg m* byś przyodział (1). ◇ 3 *sg m* przyodziałby, by przyodział (2). *f* by przyodziała (2).

Sł stp notuje, *Cn brak, Linde XVI* (jeden z niżej notowanych przykładów) i *XVIII w.*

1. *Włożyć na kogoś odzież, ubrać, odziać; zaopatrzyć w coś do ubrania; amicare, operire, vestire PolAnt; cooperire Vulg* [kogo (30), co (7)] (37) : Pragnąłem/ a wyście mię napojli/ byłem gościem a wyście mię ogarnęli/ Byłem nagiem/ a wyście mię przyodziáli *MurzNT Matth* 25/36, *Matth* 25/38, 43; Y powtawłzy mężowie ktorzy byli ná tho miánowicie obráni wzięli ony więźnie/ á wżytki z nich ktorzy byli nádzy przyodziali z łupow/ dáli im łzáty y obow/ á nakarmiwszy y nápoiwłzy ie pomázáli ie *BibRadz 2.Par* 28/15, *Matth* 25/36, 38, 43; *RejAp* 164; Iż idź niefláchetny złoŃniku z oczu moich/ ná wieczne potępienie twoie/ á ná wieczną á frogą pomłtę swoię. Bom łáknął nie nákarmlęś mie/ prágnąłem nie nápoileś mie/ nágim był nie przyodziałeś mie: á gdyżes mie ták znác niechciał/ ia fie też ku tobie/ áni znác/ áni o thobie nic wiedzieć niechcę. *RejPos* 163; A wżákoż nie iednoć tho iest miłofierny co chlebá fwego da nędznikowi/ álbo gi w dom fwoy przygárnie/ álbo przyodzieie/ ále to iest miłofierny co wżem miłofierny/ to iest/ iż chociay ktho s przygody wykroczy czo przeciwko niemu/ á mogłby go łkukłác zdawić/ á łkromnie to w łobie znośić będzie *RejZwierc* 140; *WujNT Matth* 25/36, 38, 43.

przyodziać czym (6): Ieden pan chce prziodziać czeladz czworaką barwą/ Czyrwoną 1. vl. po 1. zło. 14. gq. Zieloną. 1. vl. po 1. zło. 3. gq. Białą 1. vl. po 18. gq. Błękitną 1. vl. po 1. zło. y 7. gq. *KłosAlg Gv*; Rownie ták iáko Adam z Ewą żoną fwą/ chodząc przedtym nágo w ráiu: poczęli potym/ wygnáni będąc z ráiu/ chodzić w łkorách/ ktorymi ie Bog przyodział. *CzechRozm* 39. *Cf* »płaszczkiem przyodziać«, »szatami, odzieniem przyodziać«.

Zwroty: »nagiego przyodziać« = *nudum operire PolAnt* [szyk zmienny] (5): Włom łáknącemu chlebá twego/ y vbogie/ y tułájące fie/ w prowadz do domu twego/ gdy vyrzyłz nágie⁸⁰/ przyodzieygo *KrowObr* 62v, 117; *RejZwierc* 140v; *BudBib Ez* 18/16; [uczynki miłosierne względem ciała] łá te/ łáknącego nákarmlć: prágnącego nápoić: nágiego przyodziać: więźniá wykupić: chorego náwiedzić: gościá w dom przyiác: vmárłego do grobu doprowadzić. *LatHar* +++.

»przyodziać nagość« (2): *RejPos* 211; Gdzież ten iest ktorzyby ogárnął šírotkę błędnego? álbo tułaká opátrzył w nędzy iego? ábo z ochotą nędznikowi włomił chlebá fwego? álbo przyodział nágość iego? *RejZwierc* 190.

»płaszczkiem przyodziać« (1): Możesz ty z kánáwáce łukienkę na fię wdziać/ Możesz kłształtnym płaszczkiem rámioná przyodziać. *ZbylPrzyg* B3v.

»szatami, w szaty, odzieniem przyodziać« = *operire vestimento PolAnt (2:1:1)*: [jeżeli] Człowiek też nie trapiłby/ załtawy nie załtawiałby/ y łupu nie łupiłby/ chlebá łwego głodnemu dáwałby/ á nágiego odzieniem przyodziałby. [...] ten nie vmrze za niepráwość oycá łwego/ żywac żyć będzie. *BudBib Ez 18/16*; [wielu młodzieńców szło do klasztoru] á między innymi nieiáki Athánázyusz/ ktorego óciec tego iednego máiać/ á zacnym á bogáтым będąc/ z kłałztorá mocá wziął/ y łzáty ná nim mniłkie drápáiać/ drogiemi go przyodział. *SkarŻyw 298*; *GosłCast 3, 4*.

Szereg: »nakarmić albo przyodziać« (1): což owłzem rozumiełz o tych/ ktorzy nie tylko áby ie [bliźnich] nákarmić álbo przyodziać mieli/ ále y tho ich włafne rádziby byli z nich odárli *RejAp 164*.

W przen (1) : Inłzi buduiá kołcioly/ przybieraiá łciany/ cięłkie łlupy przywożą y pozłacaiá/ kołtownym odzienym ołtarze przybieraiá/ ale ty prziodziey pana Chrifłuffa wubogych iego/ náłłyc go właknączych nawiedz go wniemocnych prziiemy go wdom zwiernymy ktorzy domu potrzebiuá *SeklKat Q3v*.

Przen (9) : bądż kłieża álbo dokthorowye coby poczęli gdyby rzemyęsnikow nye było/ łnadź żadnegoby lekcyia nye przyodzyáła *GliczKsiąź G6*; Iáko Pan bog mowi do koźdego tżłowieká vkázuiac mu nietyłthość iego: iákoby do iákiey niewiáłty wzgárdzoney y plugáwey tymi łłowy. Przykryłem łromotę twoię/ y przyłiągłem tobie/ y vtzynieł łlub łtobá/ y łtáłás łię żoná moiá/ y omyłem cię wodá/ y otzyłściełem krew twoię s ciebie/ y pomázałem cię oleiem/ y przyodziałem cię. *KrowObr 143*.

W połączeniu szeregowym (1): [lud Polski Józefa, tj. utwór Szymonowica „Custus Ioseph”] Nietyłko wdzięcznie przyiał, vgláłkał, y w nim łie vkochał: ále, y w łzáty nowe, iemu przyłtoyné, nie iedné, ále dwoie, ták go przyodział, vbrał y ozdobił, że y oné AEgyptłkie choć królewłkie iedwabné, vłtápic y ginác mułżá. *GosłCast 4*.

Zwroty: »nagość przyodziać« (1): Prołżę tedy niezmerney y obfitey łzczodroblivołci twoiey/ ábył raczył moię niemoc vzdrowić/ plugáwość oczyłcić/ łlepotę ołwiecić/ vbołtwo zbogácić/ nágość przyodziać/ ábym ten Anyelłki chleb/ Krolá nád krolmi/ y Páná nád pány [...] mogł przyiać *LatHar 208*.

»płaszczem przyodziać« (1): Iák łkoro dzień łwiatłó łwe rozwodzi po niebie/ Przezeń łiedmkroć wychwała Boże wieczny ciebie. Nocli iáłnołć łwym płaszczem przyodzieie dniowá/ Možnołć Páńłką wyznawałz piełnią Dawidowá. *SapEpit A4*.

»szatá [czego], w szaty przyodziać« (1:1): Vmiłował go [łw. Antoniego] Pan y ołłáchcił go. (–) Szatá chwały przyodział go. *LatHar 447*; *GosłCast 4*.

a) Uczynić jakimś a. kimś [kim] (1) :

W przeciwstawieniu: »zwlec ... przyodziać« (1): Bog włzechmogácy niech z ciebie łtáre⁸⁰ człeka z wlecze/ á nowym cie ktory wedle Bogá łtworzony iełt/ przyodzieie. *SkarŻyw 293*.

b) Dostarczyć środków utrzymania (2) : Bo iedney perlony vbior/ mogłby czáłsem kilká łzpitałow przyodziać. Ieden bántkiet ábo vcztá/ mogłaby wielką gromádeę poddánych [...] ożywić. *PowodPr 70*.

przyodziać w co (1): Wiem dobrze iż ty odpułty Przyodzieia wdobre chułty. Twe Kucharky/ ba y dzyatky za tego dutka podatky. *RejKup k6*.

a. Włożyć obuwie, obuć (1) :

Zwrot: »stopy przydziać« (1): Trzy rázy ten łz[czę]śliwy/ kto płennymi łnopy Czczą łtodołę nákarmił/ á łwe goł[e] łtopy Przyodz[i]ał iako trzebá/ belpiecz[n]ie rz[e]c moż[e]/ Iuż łię łimy nie boię *RybGęśli* B4.

2. *Okryć z wierzchu, przykryć, owinąć, otulić; cooperire HistAl* [w tym: kogo (6), co (5)] (12) :

A. *Położyć coś na czymś (12) : HistAl* F8v; A bojąc łie by iáko on człówek dla łimna [!] nieumarł: y położył go do łóżá łwego y przydziać. *HistRzym* 116v.

przydziać czym (4): Włe łudzi przy początku zarażenia powietrza morowego, gdyż vznaią być zarażenie od złego powietrza, natychmiał daią drijakiew z winem pić/ á potym przydziać czym dobrze ciepłym aby łie pocił/ aby z łiebie pot ocierał. *FalZioł* V 69v; A to iuż pewnie wiedz/ iż iey [*Pannie Maryi*] dáleko wdzyęcznieyłz thym [*rozmyślanie*] poługę vczyniłz/ niźlibyś tyliąc łwieczek połtawił przed obrałkiem iey/ áłbo wianek włożył ná główkę iey/ áłbo iá rántułzkiem przydziać/ áłbo fártułzkiem opał *RejPos* 306v. Cf »odzieniem przydziać«, »przydziać płaszczem«.

W porównaniach (2): *WróbZółt* 103/6; gdy Aułter záchwieie/ łift z drzewá łecąc iáko deždź łiemię przydziać. *KołałCath* Cv.

Fraza: »ziemia przydziać [kogo] (a. ciało [czyje])« = *ktoś umarł (2)*: Day Boże/ by iednáko miłość w obu trwála/ Y day/ áby nas ziemiá zaráz [= *równocześnie*] przydziać. *PudłFr* 52; A więc tę młodość łwoię ták márnie chceł łtráćić? [...] Y więc niechceł potomłtwá zołtáwić po łobie? [...] Y coź mniemałz/ áby tych obrużyc tho miáło/ Ktorych iuż dawno ziemiá przydziać ciało? *PudłDydo* A3v.

Zwroty: »ciepło przydziać« (1): niech łiędzie grzbiethem chory do ciepłego piecá/ nátrzył mu go co nalepiey oleykiem bobkowym [...]/ przyłóž mu ná to ciepłych páczeł/ gdy do połcieli łęze/ thámże go ciepło przydziać y połciel niech będzie ciepło vgrzaná *SienLek* 141v.

»odzieniem przydziać« (1): Abyłfus łicut vełtumentum amictus eius łuper montes łtabunt aquae. Głębokołc wodná thá iáko odzieniem przydziać iá/ Tę ziemię bożá woda ogarneła ze włzytkich łtron, y ná gorach y tam będą łtać wody. *WróbZółt* 103/6.

»przydziać płaszczem« (1): połóž łie v nog iego przykrywłz łie częłciá iego płałzczá [...]. A gdy było o połnocy ocucił Booz/ złękl łie niewiáły łpytał kto łeł? Rzełká/ iam łeł Ruth łługá łwoiá przydziać łię płałzczem łwoim *BielKron* 53.

a. *O roślinach: pokryć liśćmi (1)* : Y rzełkł [*Bóg*] Nóému: iuż teraz ná ziemię Wyłtepy łmieł/ y z łobá łwé plemię: Oto iá znowu przydziać łáfy Ná wieczné czáły. *KochPieł* 33.

przydziać czym (1): *KuczbKat* 20 cf *Szereg*.

Szereg: »przydziać i ochędożyć« (1): Potym [*Bóg*] nietylko iá [*ziemię*] przydziać y ochędozył drzewy/ y włzeláká łioł y kwiećia rozmáitołciá/ ále iá też niezlicznymi rodzáymi łwierząt [...] nápełnił. *KuczbKat* 20.

B. [*Być tym, co przykryło*: Roku 1353. w Márcu/ w Kwietniu/ y w Máiu/ były wielkie ciepłá y pogody [...]/ w łym wielkie łimno przypáđło/ mroz/ łnieg ná dwa łokciá wzwylż ziemię przydziać *PaprHerby* *****4 (*Linde*).]

3. *Przybrać, przystroić, ozdobić [co czym] (1)* : Miecćie kwiatki ná ten grób/ pánny/ y młodźięncy/
A iéy ízláchetné kosći prziodźiéycie więncy. *KochFr* 83.

[Przen: Słońce zachodzi od wieczornej zorze, [...] Wnet światłem ziemię przyodzieje zatym, Kiedy
ze świtem nawraca się złotym. *Smolik* 53.]

Synonimy: 1. *oblec, okryć, ubrać*; 2. *ogarnąć, okryć, powlec, przykryć*; 3. *okrasić, ozdobić, przybrać, przyochędożyć, przyprawić, przystroić, upiększyć, wysmukować*.

Formacje współrdzenne cf **DZIAĆ**.

Cf **PRZYODZIANIE, PRZYODZIANY**

AĆ